

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДНІПРОВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ОЛЕСЯ ГОНЧАРА

ЗАТВЕРДЖУЮ

Ректор

Сергій ОКОВИТИЙ

« 03 » 04 2024 р.

ПОГОДЖЕНО

Проректор з наукової роботи

Олег МАРЕНКОВ

« 03 » 04 2024 р.

ПРОГРАМА
ВСТУПНОГО ІСПИТУ ДО АСПРАНТУРИ
для здобуття ступеня доктора філософії
на основі освітнього ступеня магістра (освітньо-кваліфікаційного рівня спеціаліста)
за спеціальністю 052 Політологія
освітньо-наукова програма «Політологія»

Розглянуто на засіданні вченої ради
факультету суспільних наук і міжнародних
відносин
від «25» березня 2024 р.; протокол № 9

Голова вченої ради (Віталій КРИВОШЕЇН)

Дніпро-2024

Внесено: кафедрою політології, соціології та публічного управління.

Розробники:

1. Ніколенко В.В., доктор соціологічних наук, доцент, гарант освітньої програми, керівник проектної групи, професор кафедри політології, соціології та публічного управління;

2. Кривошеїн В.В., доктор політичних наук, професор, в.о. декана факультету суспільних наук і міжнародних відносин;

3. Ходус О.В., доктор філософських наук, кандидат соціологічних наук, доцент, професор кафедри політології, соціології та публічного управління.

Програма вступного іспиту ухвалена:
на засіданні кафедри політології, соціології та публічного управління
(протокол № 2 від 28 лютого 2024 р.)

В.о. завідувача кафедри політології, соціології та публічного управління (Олексій ТРЕТЯК)

на засіданні науково-методичної ради ФСНМВ (протокол № 6 від 20 березня 2024 р.)

Голова НМР ФСНМВ (Іван ГОЛОВКО)

1. ЗМІСТ РОЗДІЛІВ ТА ТЕМ ДИСЦИПЛІН

Тема 1. Методологія та організація наукових досліджень

Наука як система знань, соціальний інститут та дослідницька діяльність. Ідеали і норми наукового дослідження – складова системи засад науки. Багаторівневість методології науки. Різноманітність конкретно-наукових методологій. Норми наукового дослідження як методологічні принципи. Загальнонаукові методологічні принципи та суспільні науки. Теорія як вчення, система ідей, поглядів, положень, тверджень, спрямованих на тлумачення того чи іншого явища. Закон як внутрішній зв'язок явищ, що зумовлює їхній закономірний розвиток. Гіпотеза як наукове припущення у соціальних та поведінкових науках. Гіпотеза як складова наукової теорії. Поняття як думка, відбита в узагальненій формі. Поняття у формуванні гіпотез. Вимога принципової простоти теорії. Етапи організації наукових досліджень з політичних наук. Стиль наукового мислення як спосіб існування ідеалів і норм наукового дослідження. Методологічні принципи як складова стилю наукового мислення. Мінливий характер методологічних принципів конкретних наук. Евристичний потенціал суспільних наук.

Тема 2. Політична епістемологія

Платон та обґрунтування політичної істини. Політична істина та буденна політична думка. Арістотель та емпіричність політичного пізнання. Структурний зв'язок між загальною та політичною епістемологією. Лінії критики достовірності політичного знання з боку природничих та соціально-гуманітарних дисциплін. Політична істина та способи її набуття як предмет політичної епістемології. Різноманітність в способах існування наукової раціональності. Наявність ірраціональних моментів у політичній науці. Постнекласичний тип раціональності. Пріоритет раціоналізму для політичної науки. Епістемологічні передумови соціальної та політичної філософії К. Поппера. Епістемологічні основи політичної теорії Дж. Роулза. Епістемологічні основи політичної теорії Ю. Габермаса. Епістемологічні основи політичної теорії політичного постмодернізму. Синергетичне світобачення та пошук нових парадигм у політичних науках. Нестійкість як чинник зв'язку рівня індивідуальної творчості з рівнем наукового співтовариства й наукових інновацій.

Тема 3. Політична цивіліологія

Сутність цивілізаційної ідентичності та її роль у світовому історичному процесі. Дискусії навколо питання про суб'єктів цивілізаційного процесу та критерії цивілізаційної ідентичності. Релігійні спільноти як суб'єкти цивіліогенезу. Етнічність у процесі цивіліогенезу. Біологічні закони цивілізаційного розвитку. Раса як основа цивілізаційного процесу. Основні підходи до розуміння раси, расових відмінностей та їх ролі у розвитку людства. Біополітика. Цивілізаційна теорія Ж.А. Гобіно. Цивілізаційна теорія О. Шпенглера. Цивілізаційна теорія А. Дж. Тойнбі. Сутність, структура та функції цивілізаційних систем. Світова цивілізаційна система та її історична

еволюція. Регіональні цивілізаційні системи. Закономірності функціонування та розвитку цивілізаційних систем.

Тема 4. Аналіз та управління політичними кризами

Сутність та основні характеристики поняття «криза». Співвідношення понять: криза, інцидент, надзвичайна ситуація, ризик, катастрофа, стихійне лихо. Підходи до класифікації кризових ситуацій. «Фокусуючі події» за теорією Т. Бьокленда. Сутність термінів «кризовий менеджмент» та «кризові комунікації». Структура та функції кризової команди. План з кризового управління. Сутність терміну «політична криза». Взаємозв'язок понять «політична криза» та «політичний конфлікт». Типологія міжнародних криз Ж.Л. Дюфура. Сутність кризових комунікацій. Карта повідомлень. Виявлення причин кризової ситуації. Ранжування причин кризи з визначення тих причин, якими можна керувати. Аналіз основних напрямків діяльності організації. Вибір стратегії діяльності політичної організації. Традиційність у напрямках антикризової політичної діяльності. Інноваційність у антикризовому управлінні. Розробка моделей антикризової управлінської діяльності. Визначення варіантів політики організації.

Тема 5. Політичне консультування

Витоки політичного консультування. Радники і політичні консультанти. Прототипи сучасних політичних консультантів. Причини становлення політичного консалтингу. Теоретико-методологічні підходи в осмисленні поняття політичного консультування. Основні підходи до визначення політичного консультування в працях вітчизняних дослідників. Політичний консалтинг як мистецтво, сфера оплачуваних послуг, науковий напрям у дослідженні професійної політичної діяльності. Поняття політичного консультування. Диференціація понять «політичне консультування» та «маркетинг». Політичне прогнозування. Політичне маніпулювання. Політичні технології. Моделі політичного консультування. Види політичного консультування. Напрями політичного консультування. Завдання політичного консультування. Форми і типи політичного консультування. Зарубіжний та вітчизняний досвід політичного консалтингу. Індивідуальне політичне консультування. Групове політичного консультування.

Тема 6. Профспілки в політичній системі

Головні напрямки діяльності профспілок. Критерії класифікації функцій профспілок. Поняття представницької функції профспілок. Публічно-правовий характер представництва профспілок. Захисна функція профспілок. Участь профспілок у відносинах соціального партнерства. Профспілки в сучасному суспільстві. Профспілки як соціальні та економічні актори. Політичний режим як спосіб взаємодії влади та суспільства. Професійна структура сучасного суспільства як передумова політичного управління на макрорівні. Врахування соціальних наслідків зміни професійної структури під час прийняття політичних рішень. Трансформаційна зміна соціально-професійної організації суспільства.

Взаємини профспілок та держави. Економізація соціально-професійної сфери в умовах демократичного політичного режиму. Нестабільність професійного структурування суспільства в умовах перехідного політичного режиму.

2. ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ, ЗАПРОПОНОВАНИХ ДЛЯ ІСПИТУ

Вступні випробування проводяться за рішенням екзаменаційної комісії за білетами. Білет складається з трьох відкритих питань, що потребують розгорнутої відповіді. Для підготовки відповіді використовують екзаменаційні листки, що зберігаються в особовій справі вступника.

З програмою вступних випробувань, переліком питань, порядком проведення вступних випробувань за спеціальністю 052 Політологія, вступники мають змогу ознайомитися на офіційному сайті ДНУ.

Рівень знань вступників оцінюється екзаменаційною комісією за стобальною системою. Результати проведення вступного випробування оформляються протоколом, у якому фіксуються екзаменаційні питання. На кожного вступника ведеться окремий протокол.

Протоколи прийому вступних випробувань після затвердження зберігаються в особовій справі вступника.

Мета програми вступного екзамену зі спеціальності 052 Політологія полягає в тому, щоб виявити і оцінити рівень знань вступників до аспірантури.

До основних завдань програми належать:

- оцінка науково-теоретичної підготовки вступника з дисциплін магістерської програми;
- визначення рівня практичної підготовки вступника згідно з вимогами магістерської програми;
- виявлення вмінь вступника використовувати знання в процесі вирішення сучасних проблем політичної науки.

До програми включено найбільш теоретично та практично значущий навчальний матеріал.

Питання, запропоновані для вступників в аспірантуру за спеціальністю 052 Політологія ОНП «Політологія» в 2024 р.

1. Загальнонаукові методологічні принципи та суспільні науки.
2. Теорія як система ідей, поглядів, положень.
3. Гіпотеза як наукове припущення у соціальних та поведінкових науках.
4. Поняття у формуванні гіпотез.
5. Платон та обґрунтування політичної істини.
6. Арістотель та емпіричність політичного пізнання.
7. Структурний зв'язок між загальною та політичною епістемологією.
8. Політична істина та способи її набуття як предмет політичної епістемології.

9. Різноманітність в способах існування наукової раціональності.
10. Пріоритет раціоналізму для політичної науки.
11. Епістемологічні передумови соціальної та політичної філософії К. Поппера.
12. Епістемологічні основи політичної теорії Дж. Роулза.
13. Епістемологічні основи політичної теорії Ю. Габермаса.
14. Епістемологічні основи політичної теорії політичного постмодернізму.
15. Синергетичне світобачення та пошук нових парадигм у політичних науках.
16. Сутність цивілізаційної ідентичності та її роль у світовому історичному процесі.
17. Етнічність у процесі політичного цивіліогенезу.
18. Біологічні закони політико-цивілізаційного розвитку.
19. Цивілізаційна теорія Ж.А. Гобіно.
20. Цивілізаційна теорія О. Шпенглера.
21. Цивілізаційна теорія А. Дж. Тойнбі.
22. Світова цивілізаційна система та її історична еволюція.
23. Регіональні цивілізаційні системи.
24. Сутність та основні характеристики поняття «криза».
25. Співвідношення понять: криза, інцидент, надзвичайна ситуація, ризик, катастрофа, стихійне лихо.
26. Підходи до класифікації кризових ситуацій.
27. «Фокусуючі події» за теорією Т. Бьокленда.
28. Сутність термінів «антикризовий політичний менеджмент» та «антикризові комунікації».
29. Структура та функції антикризової команди.
30. План з антикризового політичного управління.
31. Сутність терміну «політична криза».
32. Взаємозв'язок понять «політична криза» та «політичний конфлікт».
33. Типологія міжнародних криз Ж.Л. Дюфура.
34. Сутність антикризових комунікацій.
35. Карта кризових повідомлень.
36. Виявлення причин кризової ситуації.
37. Ранжування причин політичної кризи.
38. Вибір антикризової стратегії діяльності політичної організації.
39. Традиційність у напрямках антикризового політичного менеджменту.
40. Суб'єкти антикризового політичного менеджменту.
41. Інноваційність у політичному антикризовому управлінні.
42. Розробка моделей антикризової політико-управлінської діяльності.
43. Визначення варіантів політики організації.
44. Витоки політичного консультування.
45. Радники і політичні консультанти.

46. Експертна спільнота політичного консультування в сучасній Україні.

47. Прототипи сучасних політичних консультантів.

48. Причини становлення політичного консалтингу.

49. Теоретико-методологічні підходи в осмисленні поняття політичного консультування.

50. Основні підходи до визначення політичного консультування в працях українських дослідників.

51. Політичний консалтинг як мистецтво, сфера оплачуваних послуг, науковий напрям у дослідженні професійної політичної діяльності.

52. Поняття політичного консультування.

53. Диференціація понять «політичне консультування» та «маркетинг».

54. Політичне прогнозування та політичний консалтинг.

55. Політичне маніпулювання та політичний консалтинг.

56. Політичні технології та політичний консалтинг.

57. Моделі політичного консультування.

58. Національні школи політичного консультування (США, Франція).

59. Напрями політичного консультування.

60. Завдання політичного консультування.

61. Форми і типи політичного консультування.

62. Зарубіжний та вітчизняний досвід політичного консалтингу.

Індивідуальне політичне консультування.

63. Групове політичне консультування.

64. Головні напрямки діяльності профспілок.

65. Критерії класифікації функцій профспілок.

66. Поняття представницької функції профспілок.

67. Публічно-правовий характер представництва профспілок.

68. Захисна функція профспілок.

69. Участь профспілок у відносинах соціального партнерства.

70. Профспілки в сучасному суспільстві.

71. Профспілки як соціальні та економічні актори.

72. Політичні партії та профспілки.

73. Політичний режим як спосіб взаємодії влади та суспільства.

74. Професійна структура сучасного суспільства як передумова політичного управління на макрорівні.

75. Врахування соціальних наслідків зміни професійної структури під час прийняття політичних рішень.

76. Трансформаційна зміна соціально-професійної організації суспільства.

77. Політичні відносини профспілок та держави.

Критерії оцінки відповідей

Вступне випробування проводиться в письмовій формі.

Тривалість випробування – 2 години (120 хвилин).

Загальна підсумкова оцінка за екзамен дорівнює сумі балів, отриманих за відповіді з трьох питань.

Кожна відповідь на питання оцінюється за 100-бальною шкалою:

60-63 бали виставляється вступнику в аспірантуру, який демонструє знання в обмеженому обсязі, не знає значної частини програмного матеріалу, основних понять з політології, допускає значну кількість істотних помилок з викладення програмного матеріалу, не спроможний розв'язувати практичні політичні ситуації.

64-74 бали виставляється вступнику в аспірантуру, який демонструє знання в неповному обсязі, слабко орієнтується у програмному матеріалі, не знає основних понять з політології, допускає істотні помилки з викладення програмного матеріалу, відчуває значні труднощі при розв'язанні практичних політичних ситуацій.

75-81 бали виставляється вступнику в аспірантуру, який знає лише основний матеріал, але не засвоїв його деталей, допускає недоліки у використанні політологічних теорій і відчуває труднощі при вирішенні політичних проблем. Нездатний до аналізу та узагальнення політичних явищ.

82-89 бали виставляється вступнику в аспірантуру, який твердо знає програмний матеріал, грамотно і по суті викладає його, який не допускає істотних недоліків у відповіді на поставлені запитання. У відповідях користується лише основною літературою, підручниками, посібниками.

90-100 балів виставляється вступнику в аспірантуру, який глибоко та міцно засвоїв програмний матеріал, вичерпно, послідовно, грамотно й логічно його викладає, у відповіді якого тісно пов'язується політологічна теорія із політичною практикою. При цьому вступник не зазнає труднощів з відповіддю на поставлені завдання. Правильно використовує чинну нормативну базу з організації та якості політологічних досліджень, показує обізнаність з монографічною літературою, інформаційними джерелами в галузі політичних наук.

При остаточній оцінці результатів виконання завдання враховується здатність фахівця:

- застосувати правила, закони, методи, принципи політичних наук при розв'язанні конкретних ситуацій;
- аналізувати і оцінювати політичні факти, події;
- викладати матеріал відповіді на поставлені запитання логічно, послідовно з демонстрацією політологічного світогляду та мислення.

3. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна:

1. Габермас Ю. Єдність розуму в розмаїтті його голосів. *Єрмоленко А.Н. Комунікативна практична філософія. Підручник.* К.: Лібра, 1999. С. 255-287.
2. Габермас Ю. Філософський дискурс Модерну. К.: Четверта хвиля,

2001. 424 с.

3. Герман Ю.О. Аналіз та управління політичними кризами: посібник. Д.: Ліра, 2014. 48 с.

4. Горбатенко В.П., Бутовська І.О. Політичне прогнозування: навч. посіб. К.: МАУП, 2005. 152 с.

5. Запорожець О.Ю. Кризові комунікації у міжнародних відносинах. Навч. посіб. К.: ІМВ, 2009. 75 с.

6. Ковальчук В.В., Моїсеєв Л.М. Основи наукових досліджень: Навч. посіб. 3-е вид., перероб. і допов. К.: ВД «Професіонал», 2005. 240 с.

7. Корягін М.В., Чік М.Ю. Основи наукових досліджень: навч. посіб. К.: Алерта, 2014. 620 с.

8. Мальський М.З., Мацяк М.М. Теорія міжнародних відносин: підручник. 4-те вид., переробл. і допов. Львів: ЛНУ ім. Івана Франка; К.: Знання, 2011. 408 с.

9. Прикладна політологія: навч. посіб. для вузів / за ред. В.П. Горбатенка. К.: Академія, 2008. 472 с.

10. Сидоренко В.К. Основи наукових досліджень. К.: РНКЦ «ДНІТ», 2000. 259 с.

11. Сіленко А., Коляденко В. Соціальна держава: тернистий шлях до визнання. Одеса: ТСС, 2002. 357 с.

12. Тойнбі А. Дж. Дослідження історії: У 2 т. К.: Основи, 1995.

13. Токовенко О.С., Пащенко В.І., Третяк О.А. Політична епістемологія: підручник. Дніпропетровськ: Вид-во Дніпропетровського університету, 2010. 420 с.

14. Тупиця О.Л. Профспілки в політичній системі сучасного суспільства: виміри функціонування. Д.: Вид-во ДНУ, 2008. 460 с.

15. Філософія політики: Підручник / Авт.-упоряд.: В.П. Андрущенко. К.: Знання України, 2003. 400 с.

16. Шульга М.А., Зубчик О.А. Політичний менеджмент: навч. посіб. К.: Альма-матер, 2013. 160 с.

Додаткова:

1. Габермас Ю. Філософія як берегиня та інтерпретатор. *Після філософії: кінець чи трансформація?* К.: Четверта хвиля, 2000. С. 260-280.

2. Мороз О.В., Шварц І.В. Інституціональні особливості превентивного антикризового управління підприємством: монографія. Вінниця: УНІВЕРСУМ-Вінниця, 2006.

3. Скібіцький О. М. Антикризовий менеджмент. Навч. посіб. К.: Центр учбової літератури, 2009.

4. Токовенко О. С. Сучасна політична епістемологія: між постпозитивізмом і класичною гносеологією. *Грані*. 2016. № 8. С. 70-76.

5. Юрченко Є.О. Політичне консультування у виборчому процесі: зарубіжний досвід та українська практика. *Вісник Академії адвокатури України*. 2010. №1. С 12-17.